

хімії, що дозволяє використовувати фізико-хімічні дані і методи у сучасній органічній хімії. На випускному курсі читається поглиблений курс органічної хімії, який включає до себе головні теоретичні питання і має за мету узагальнити знання з цього предмету [5]. На третьому курсі студенти поряд з вивченням теоретичної частини виконують значний практикум, який за кількістю годин переважає теоретичну частину. Хорошою підмогою в оволодінні знаннями з органічної хімії є курс основ органічного синтезу, що супроводжується великим практикумом. Поточний контроль за роботою студентів здійснюється під час виконання практикуму у якому кожній темі передує семінар.

Для оцінки знань студентів понад двадцять років використовується *модульно-рейтингова система*, яка дозволяє більш об'єктивно оцінити успіхи студентів і примушує їх працювати протягом усього навчального року. При викладанні органічної хімії велика увага приділяється електронній теорії і розгляду механізмів найважливіших реакцій.

Виходячи за межі суто методичних питань, не можна не відмітити, що великі труднощі у викладанні органічної хімії викликає відсутність спеціальних лабораторій, планомірного постачання кафедри обладнанням, посудом і реактивами. Виділений для цього коштів явно недостатньо для забезпечення належного рівня навчального процесу. Слаба матеріальна база не дозволяє залучати студентів до реальних наукових експериментальних досліджень у галузі хімії, які є необхідною умовою якісної підготовки фахівців. Тому в останні роки темами дипломних робіт були, головним чином, теми педагогічної спрямованості. Таку ж спрямованість мають і більшість магістерських робіт.

Необхідно висловити бажання щодо більшої *стабільності навчальних планів*. У своїй основі вони повинні були б діяти 10-15 років, бо у перші роки викладання за новим навчальним планом, яким би хорошим він не був, не може бути оптимальним. Це не виключає певної окремої корекції навчальних планів один раз у 4-5 років у міру виникнення такої необхідності.

Література

1. Несмеянов А.Н., Несмеянов Н.А.. Начала органической химии. Т.1,2. М., – Химия, 1974.
2. Домбровський А.В., Найдан В.М.. Органічна хімія. – К., Вища школа, 1992.
3. Пальм В.А.. Введение в теоретическую органическую химию. – М., Высшая школа, 1974.
4. Терней А.. Современная органическая химия. Т.1,2. – М., Мир, 1981.
5. Самусенко Ю.В. Теоретичні основи органічної хімії. – Полтава, 2007.

ГЕНЕЗА ПОНЯТТЯ «ПРИРОДООХОРОННА РОБОТА» У ВІТЧИЗНЯНІЙ ПЕДАГОГІЧНІЙ ДУМЦІ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТ.)

Ситник І.М. (Харків)

Взаємодія в системі «суспільство–біосфера» здавна була предметом досліджень цілого комплексу наук. Загострення глобальної екологічної кризи у ХХ ст. зумовило включення питання гармонізації відносин людини з природою до широкого кола галузей знань. Але розвиток суспільства та науково-технічний прогрес вимагали не лише вдосконалення технологій виробництва, а й докорінної зміни типу мислення всього людства, і з другій половини ХХ ст.

це питання стає предметом дослідження педагогічних проблем.

Метою статті є аналіз та розкриття генези поняття «природоохоронна робота» на основі аналізу широкого кола вітчизняних літературних джерел.

Протягом багатьох тисячоліть розвитку людства найбільш помітним був його вплив на природу, що позначилося на зменшенні площі лісів, зникненні багатьох видів тварин та рослин. Саме ці наслідки і викликали необхідність охорони природи, яка виникла ще до нашої ери і до середини ХХ ст. розвивалася поресурсно.

Термін «охорона природи» отримав широкого поширення у 1913 р. після проведення в Швейцарії I Міжнародного з'їзду з охорони природи. Тоді це поняття розглядалося як загальне прагнення зберігати пам'ятники природи та доглядати за ними. Поступово зміст терміну розширювався. У резолюції Першого Всеросійського з'їзду з охорони природи (1929 р.) вона розглядається як система заходів, спрямованих на захист, розвиток, збагачення та раціональне використання природних ресурсів. Проте соціологія (від гр. «охорона») як наука сформувалася лише на початку 70-х рр. ХХ ст. [2, с. 36; 3, с. 11-12].

У 60-ті – початок 70-х рр. ХХ ст. спостерігаються якісні зміни змісту поняття «охорона природи» і природоохоронна діяльність розглядається як головна умова гармонійного розвитку системи «суспільство-природа»; одним із основних напрямів розвитку виробництва стає діяльність по захисту та раціональному використанню природних ресурсів [2, с. 33].

Науковці А.Н. Захлебний та І.Т. Суравегіна визначили основні смислові одиниці поняття «охорона природи»:

1) Охорона природи – галузь наукової та практичної діяльності;

2) Кінцева мета охорони природи – захист природного середовища від руйнування;

3) Основні завдання природоохоронної діяльності: раціональне використання природних ресурсів та захист від забруднення.

4) Природоохоронна діяльність охоплює всю біосферу [2, с. 36-40].

У енциклопедичному словнику географічних термінів поняття «охорона природи» визначене як система державних та громадських заходів, що забезпечують підтримання чи відтворення природних умов, необхідних для: забезпечення народного господарства сировиною та енергією; задоволення культурних потреб людини, здоров'я та відпочинку; регулювання використання природних ресурсів; збереження типових або визначних об'єктів живої та неживої природи [4].

Аналіз публікацій свідчить, що в 60-ті – 70-ті рр. ХХ ст. не було єдиного тлумачення поняття «природоохоронна освіта і виховання». Одні автори розуміли його як цілеспрямоване формування наукових поглядів на розвиток та функціонування природи, інші – як систему заходів, які забезпечують раціональне використання природних ресурсів і відтворення екологічних умов життя людини.

Поряд з розробкою теоретичних основ природоохоронної освіти, у школах та вищих навчальних закладах було запроваджено систему природоохоронної роботи, основними напрямками якої були:

1) виховання любові та турботливого ставлення до природи в навчальній та позанавчальній роботі;

2) розкриття наукових основ охорони природи;

3) практична участь в охороні та збагаченні природи.

Наприкінці 70-х рр. ХХ ст. в науці широко починає використовуватися поняття «екологія», внаслідок чого термін «природоохоронна освіта і виховання» змінився на «екологічна освіта і виховання». Спочатку ці поняття отожнювалися, основним завданням екологічної освіти та виховання було за-

своєння наукових основ природокористування, формування відповідних переконань і практичних навичок, вироблення певних ціннісних орієнтацій, активної позиції в галузі охорони природи [6, с. 4-5; 1, с. 8-10].

У 80-ті – 90 рр. ХХ ст. під екологічним вихованням розуміли формування у широких верств населення екологічної культури, тобто культури всіх видів людської діяльності, пов'язаних з пізнанням, освоєнням та перетворенням природи. Завданням екологічного виховання було формування ціннісного відношення до навколишнього середовища, потреби у спілкуванні з природою в єдності з морально-естетичними переживаннями, оволодіння знаннями законів екології, уміннями практичної діяльності щодо поліпшення навколишнього середовища, правильної поведінки в природі [1, с. 9-10]

Основними принципами екологічної освіти та виховання стає всезагальність і безперервність, комплексність і цілісність, різноманітність і регіональність, системність і якість, єдність локального і глобального, особиста практична діяльність. Унаслідок розширення кола екологічних питань поняття екологічного виховання набуло нового конкретного значення, зумовленого його якісно новим тлумаченням, відмінним від природоохоронного виховання [5, с. 279-281].

Переважає більшість сучасних авторів під екологічним вихованням розуміє педагогічну діяльність, спрямовану на формування екологічної культури особистості, складовими якої є екологічна відповідальність, екологічна свідомість, екологічне мислення, екологічні знання та практична екологічна діяльність (Ю.Д. Бойчук, О.В. Бугай, М.В. Левківський, Е.М. Солошенко, Г.В. Троцько та ін.)

Аналіз досліджень з питань екологічної культури особистості свідчить, що серед науковців відсутнє єдине тлумачення даної дефініції. Автори розглядають її як:

- цілеспрямовану творчу діяльність людини з опанування природного середовища (В.С. Крисаченко, Б.Т. Лихачов, А.П. Пирін);
- вид наукової і практичної діяльності (І.Д. Зверев);
- результат діяльності людини з опанування природного середовища (А.Н. Захлебний);
- ставлення людини до навколишнього природного середовища (С.Н. Глазачов, Е.А. Когай, О.С. Сластьоніна);
- поняття, що характеризує рівня ставлення людини до природи (А.Н. Захлебний);
- складну рису особистості (Е.В. Король, І.Т. Суравегіна, Є. Флешар);

Таким чином, проведений аналіз широкого кола літературних джерел дозволяє зробити висновок, що зміст поняття «природоохоронна робота» протягом досліджуваного періоду розширювався та поглиблювався. На наш погляд, природоохоронна робота – це діяльнісний компонент екологічної культури особистості, інші компоненти якої пов'язані з наявністю екологічної свідомості та сформованістю екологічної відповідальності.

Література

1. Дорошко О.М. Совершенствование подготовки будущих учителей начальных классов к осуществлению экологического воспитания младших школьников : автореф. на соискание уч. степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Теория и история педагогики» / О.М. Дорошко. – К., 1988. – 24 с.

2. Захлебный А.Н., Суравегина И.Т. К определению понятия «охрана природы» / А.Н. Захлебный, И.Т. Суравегина // Сов. педагогика. – 1975. – №2. – С. 33-40
3. Лаптев И.П. Теоретические основы охраны природы: Основы зоологии. – Томск, 1975. – 95 с.
4. Охрана природы: статья // Энциклопедический словарь географических терминов. – М.: Сов. энциклопедия, 1968. – С. 267
5. Стратегія і тактика збереження та стабільного розвитку життя на Землі / Ю.Д. Бойчук, Е.М. Солошенко, О.В. Бугай // Екологія і охорона навколишнього середовища: Навчальний посібник. – 2-ге вид., стер. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2003. – С. 269-282
6. Ткачук Г.П. Формування екологічної культури учнів / Г.П. Ткачук. – К.: Т-во «Знання» УРСР, 1988. – 32 с. (серія «Педагогічна», №15)

ОСВІТНЬО – КУЛЬТУРНЕ СЕРЕДОВИЩЕ ЯК УМОВА ОПТИМІЗАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН

Сінокосова О.В. (Полтава)

Ідеалом сьогодення є людина не тільки освічена, але й здатна до самоорганізації та самореалізації своїх потенційних можливостей, природних завдань. Ці сучасні підходи до організації навчально – виховного процесу зумовлюють необхідність створення реальних умов для якісної освіти.

Загальновідомо, що особистість (її погляди, переконання, ціннісні орієнтації, інтелектуальний та творчий потенціал тощо) формується у ході взаємодії людини з навколишнім світом, з тим середовищем, у якому вона живе. Неабияку роль у становленні особистості відіграє освітньо – культурне середовище школи, оскільки саме тут дитина перебуває значну частину часу.

На наш погляд, освітньо – культурне середовище виступає не лише засобом виховання, а й умовою оптимізації викладання природничих дисциплін, оскільки саме на цих заняттях діти ближче знайомляться з природою, в них формуються естетичні смаки та поняття про прекрасне, вічне, добро, зло, любов, турботу тощо. Через естетичне виховання на уроках природничих дисциплін досягається духовне збагачення особистості і, як наслідок, творче сприйняття реальності.

Ще в XIX ст. М. Пирогов, К. Ушинський, Л. Толстой наголошували на значенні середовища в загальному розвитку особистості. На початку XX ст. ідея виховання через середовище була практично реалізована у виховних закладах С. Шацького, А. Макаренка, В. Сороки – Росинського (2).

Поняття «середовище» посіло центральне місце в педагогічній концепції А.С. Макаренка. Використовуючи його досвід, керівники шкіл намагаються створити культурно – освітнє середовище для дітей засобами зближення учнівської молоді із природним оточенням, організацією таких заходів як День птахів, День посадки дерев, День квітів, створення при школі живих куточків тощо. Вони сприяють духовному збагаченню особистості. Це чудовий приклад як виховувати у дітей любов і повагу до природи. Гуманність, душевна чистота, які стали нормою нашого життя, звичайно являються вирішальним фактором морального формування дітей (3).

Нині в різних регіонах нашої держави ведеться пошук шляхів активізації дитячого середовища, нових форм дитячої самодіяльності. Дослідженням педагогічно – доцільної організації освітньо середовища, його компонентами